

Ena Gotovuša*

Međunarodno javno pravo u sistemu visokog obrazovanja u BiH

Sadržaj

1. Uvod
2. Izučavanje predmeta Međunarodno javno pravo na pravnim fakultetima u BiH
  - 2.1. Nastavni kadar
  - 2.2. Literatura
  - 2.3. Instituti za međunarodno javno pravo
  - 2.4. Transparentnost podataka o akademskom osoblju
3. Zaključak

1. Uvod

Materija međunarodnog javnog prava utvrđena je kao obavezna u sistemu visokog obrazovanja pravnika u BiH. Moglo bi se reći da definicija međunarodnog prava ima onoliko koliko i autora koji se njime bave.¹ *Međunarodno pravo predstavlja ius gentium, koji uređuje međunarodne javnopravne odnose država i određenih međunarodnih organizacija, kao i izvjesna prava i obaveze drugih subjekata međunarodnog prava.*

U svjetlu zahtjevnih i važnih faza uključivanja naše zemlje u evropske integracije, opravdano je pitanje da li BiH raspolaže stručnim kadrovima iz područja međunarodnog javnog prava. U fokusu ove analize nalazi se način izučavanja predmeta Međunarodnog javnog prava na pravnim fakultetima u BiH, kao i identificiranje ključnih problema u obrazovanju budućih stručnjaka iz ove oblasti.

* Autorica je magistar prava, advokatska pripravnica i saradnica FCJP.

¹ Uporedi: M. Kreća, *Međunarodno javno pravo*, Beograd 2008, s. 22; S. Avramov/M. Kreća, *Međunarodno javno pravo*, Beograd 1990, s. 1; V. Đ. Degan, *Međunarodno pravo*, Rijeka 2000, s. 3; V. Barić Punda, *Osnovi međunarodnog javnog prava*, Split 1997, s. 1; S. Đorđević, *Uvod u međunarodno pravo*, Beograd 2007, s. 7; i dr.

2. Izučavanje predmeta Međunarodno javno pravo na pravnim fakultetima u BiH

U decentralizovanom i fragmentiranom sistemu² visokog obrazovanja predmet Međunarodnog javnog prava izučava se na pravnim fakultetima u okviru javnih i privatnih univerziteta na području BiH. Tačan broj pravnih fakulteta je teško pratiti, s obzirom na rastući trend otvaranja visokoškolskih ustanova u BiH³ i nepostojanje državne institucije/registra kojoj bi nadležne entitetske/kantonalne institucije dostavljale ažurirane izvještaje.

Pravni fakulteti u okviru javnih visokoškolskih ustanova na kojima se izučava predmet Međunarodnog javnog prava su:

1. Pravni fakultet Univerziteta u Banjoj Luci,
2. Pravni fakultet Univerziteta Istočno Sarajevo (odjeljenje/centar: Bijeljina),
3. Pravni fakultet Univerziteta u Bihaću,
4. Pravni fakultet Univerziteta „Džemal Bijedić“ u Mostaru,
5. Pravni fakultet Sveučilišta u Mostaru (odjeljenja/centri: Orašje i Vitez),
6. Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu (odjeljenja/centri: Goražde i Tuzla),
7. Pravni fakultet Univerziteta u Tuzli,
8. Pravni fakultet Univerziteta u Zenici.

U okviru privatnih visokoškolskih ustanova ovaj predmet se izučava na sljedećim pravnim fakultetima:

1. Pravni fakultet Univerziteta za poslovni inženjering i menadžment Banja Luka (odjeljenje/centar: Trebinje),
2. Pravni fakultet Panevropskog Univerziteta „Apeiron“ Banja Luka (odjeljenja/centri: Bijeljina i Novi Grad),
3. Pravni fakultet Univerziteta „Vitez“ Travnik,
4. Pravni fakultet Kiseljak Univerziteta u Travniku,
5. Pravni fakultet Univerziteta „Slobomir P“ Bijeljina (odjeljenje/centar: Doboj),

² Za oblast obrazovanja u BiH nadležno je 14 ministarstava. Na nivou države BiH ne postoji ministarstvo za obrazovanje i nauku. Sektor pri državnom Ministarstvu civilnih poslova BiH: Sektor za obrazovanje i Sektor za nauku i kulturu imaju koordinirajuću ulogu rada entitetskih i kantonalnih ministarstava u oblasti visokog obrazovanja. Nadležnosti za obrazovne i naučne politike, finansiranje i nadzor nad institucijama visokog obrazovanja podijeljene su po teritorijalnom principu, u RS na nivou entiteta i u F BiH na nivou kantona. U Brčko Distriktu, kao zasebnoj administrativnoj jedinici, Odjel za obrazovanje pri Vladi Brčko Distrikta, također ima nadležnost za obrazovnu politiku. Okvirnim zakonom o visokom obrazovanju u BiH, Sl. gl. BiH 59/07, kao samostalna upravna organizacija osnovana je Agencija za razvoj visokog obrazovanja i osiguranje kvaliteta s ciljem otpočinjanja procesa akreditacije visokoškolskih ustanova u BiH.

³ Informativna lista koju je sačinila Agencija za razvoj visokog obrazovanja i osiguranje kvaliteta na osnovu informacija dostavljenih od strane nadležnih ministarstava. Dostupna na http://www.heg.gov.ba/kvalitet/evidencija_vsu/Lista.aspx. O rastućem trendu otvaranja visokoškolskih institucija svjedoči i činjenica da je Brčko Distrikt za nepune dvije godine (juni 2011 – maj 2013) postao bogatiji za dva univerziteta: Evropski Univerzitet u Brčko Distriktu (2011) i Internacionalni Univerzitet u Brčko Distriktu (2011).

6. Pravni fakultet Univerziteta „Sinergija“ Bijeljina,
7. Pravni fakultet Evropskog Univerziteta u Brčko Distriktu,
8. Pravni fakultet Internacionalnog Univerziteta u Travniku,
9. Pravni fakultet Internacionalnog Univerziteta u Brčko Distriktu,
10. Univerzitet za poslovne studije Banja Luka.

Na prvom ciklusu studija na pravnim fakultetima u BiH predmet se izučava na trećoj godini. Pregledom službenih web stranica uočljivo je da pojedini pravni fakulteti u okviru drugog ciklusa studija nude međunarodno-javni smjer, ali većina fakulteta nema smjer iz navedene oblasti. Tako Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Pravni fakultet Univerziteta „Džemal Bijedić“ u Mostaru, Pravni fakultet Univerziteta za poslovne studije Banja Luka, Pravni fakultet Univerziteta u „Vitez“ Travnik, Pravni fakultet Univerziteta „Slobomir P“ Bijeljina, Pravni fakultet Internacionalnog Univerziteta u Brčko Distriktu, Pravni fakultet Evropskog Univerziteta u Brčko Distriktu i Pravni fakultet Univerziteta Sinergija Bijeljina nemaju organizovan smjer na master studiju za oblast međunarodnog javnog prava. Web stranice Pravnog fakulteta u Banjoj Luci, Pravnog fakulteta Sveučilišta u Mostaru i Pravnog fakulteta Univerziteta u Bihaću ne pružaju detaljnije informacije o organizaciji drugog ciklusa studija, odnosno da li je organizovan master studij iz oblasti međunarodnog javnog prava. Pregledom web stranice Pravnog fakulteta Univerziteta u Istočnom Sarajevu, moguće je zaključiti da ova visokoškolska institucija u programu master studija ima samo izborni predmet iz oblasti međunarodnog javnog prava - „*Međunarodnopravna zaštita ljudskih prava i sloboda*“, što pruža mogućnost studentima da za završni rad odaberu temu u okviru ovog predmeta. Pravni fakultet Univerziteta u Tuzli ima organizovan II ciklus studija koji nudi mogućnost da studenti izaberu usmjerenje „*Državno i međunarodno javno pravo*“, sa napomenom da je riječ o informaciji za 2011. godinu. Također, na Pravnom fakultetu Univerziteta u Zenici organizovan je smjer „*Državno i međunarodno javno pravo*“ u okviru II ciklusa studija, iako u nastavnom planu i programu nije navedeno za koju akademsku godinu. Pravni fakultet Panevropskog Univerziteta „Aperion“ Banja Luka, u objavljenom konkursu za II ciklus studija 2012/2013. godinu nudi usmjerenje „*opšte/međunarodno-pravno*“, bez detaljnijih informacija. II ciklus studija na Pravnom fakultetu Kiseljak Univerziteta u Travniku, organizovan je tako da studenti biraju izborni predmet, no pregledom stranice nije jasno da li je organizovan master studij iz oblasti međunarodno-javnog prava. Pravni Fakultet za poslovni inženjering i menadžment Banja Luka je tek u postupku dobivanja licence za II ciklus studija. Pravni fakultet Internacionalnog Univerziteta u Travniku ima objavljen nastavni plan i program master studija za 2012/2013. godinu iz kojeg je vidljivo da postoji smjer „*Državno i međunarodno javno pravo*“, kao i predmeti koje ovaj smjer obuhvata.

2.1. Nastavni kadar

Prema dostupnim informacijama broj nastavnog osoblja koje izvodi nastavu i vrši ispite iz predmeta međunarodno javno pravo na ukupno osamnaest pravnih fakulteta u BiH je trinaest⁴.

⁴ Podatak je dobiven pregledom pojedinačnih web stranica pravnih fakulteta i na osnovu upitnika kojeg su dostavile samo pojedine visokoškolske ustanove. Oficijelne web stranice Pravnog fakulteta Univerziteta za poslovni inženjering i menadžment Banja Luka, Pravnog fakulteta Univerziteta u Brčko Distriktu i Pravnog fakulteta

Specifičan je slučaj Pravnog fakulteta u Kiseljaku Univerziteta Travnik. Naime, do februara ove godine na ovoj visokoškolskoj ustanovi predmete Međunarodno javno pravo I i II predavao je profesor Šaban Nurić u zvanju redovnog profesora. Nurić je ujedno bio i prorektor Univerziteta u Travniku za međunarodnu saradnju i razvoj. Nakon medijskih izvještaja ustanovljeno je da je pomenuti profesor falsificirao diplomu doktora pravnih nauka jednog od najuglednijih američkih univerziteta. Falsifikovanu diplomu doktora pravnih nauka iz oblasti ustavnog prava, Nurić je uspio nostrificirati pri Ministarstvu prosvjete i kulture Republike Srpske još 2009. godine.⁵ „Profesor“ čija je biografija jedna od rijetkih koja je bila dostupna javnosti⁶, pored ove diplome je falsificirao diplomu magistra pravnih nauka Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu, kao i potvrdu predavača Pravnog fakulteta Univerziteta Western Ontario iz Kanade.⁷ Treba istaći i da je Nurić i autor publikacije „Međunarodno javno pravo I i II“, koja je i službeno registrovana u Virtuelnoj biblioteci BiH⁸. Ova literatura je ujedno bila i obavezna za spremanje ispita iz predmeta Međunarodno javno pravo. Na službenoj stranici Pravnog fakulteta u Kiseljaku nalazi se obavijest⁹ u vezi sa ovim slučajem, no nije odgovoreno na pitanje validnosti do sada obavljenih ispita i magistarskih radova kandidata kojima je mentor bio „profesor“ Nurić.

Pravni fakulteti koji imaju izabrane odgovorne nastavnike, shodno važećim kantonalnim/entitetskim¹⁰ propisima, za predmet Međunarodno javno pravo su:

1. Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu,
2. Pravni fakultet Sveučilišta u Mostaru,
3. Pravni fakultet Univerziteta u Banjoj Luci,
4. Pravni fakultet Univerziteta u Travniku,
5. Pravni fakultet Univerziteta „Vitez“ Travnik,
6. Pravni fakultet Panevropskog Univerziteta „Aperion“ Banja Luka.

Pojava da usljed nedostatka kvalifikovanog kadra jedan profesor predaje na dva ili više pravnih fakulteta u BiH nije rijetka. Konkretni primjer jeste angažman po ugovoru o djelu profesorice

---

Univerziteta za poslovne studije Banja Luka ne pružaju nikakvu informaciju o nastavnom kadru koji je angažovan na predmetima Međunarodno javno pravo I i II.

⁵ Diploma je nostrificirana od strane Komisije za informisanje i priznavanje dokumenata iz oblasti visokog obrazovanja Ministarstva prosvjete i kulture Republike Srpske, broj: 07.023/602-39-59/09 od 06. 04. 2009.

⁶ Sa stranica visokoškolskih ustanova na kojima je Nurić bio angažovan biografija je uklonjena nakon cijelog slučaja, no još uvijek je dostupna na http://bs.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:Kreiranje_%C4%8Dlanaka/Tra%C5%BEeni_%C4%8Dlanci/Arhiva_10 (očitanje 23. 03. 2013).

⁷ Vidi <http://www.depo.ba/front/saban-nuric-falsifikovao-i-potvrdu-da-je-predavac-u-kanadi> (očitanje 23. 03. 2013).

⁸ Vidi <http://www.cobiss.ba/scripts/cobiss?command=CONNECT&base=10000>.

⁹ Vidi http://pfk.edu.ba/index.php?option=com_k2&view=item&id=1823:obavje%C5%A1tenje-povodom-falsifikovanja-dokumenata-%C5%A1abana-nuri%C4%87a&Itemid=6 (očitanje 18. 05. 2013).

¹⁰ Zakon o visokom obrazovanju Kantona Sarajevo, *Sl. nov. Kantona Sarajevo*, br. 22 od 27. 08. 2010; Zakon o visokom obrazovanju Zeničko-dobojskog kantona, *Sl. nov. Zeničko-dobojskog kantona*, br. 6 od 27. 04. 2009; Zakon o visokom obrazovanju Unsko-sanskog kantona, *Sl. nov. Unsko-sanskog kantona*, br. 8 od 29. 05. 2009; Zakon o visokom obrazovanju Zapadnohercegovačkog kantona, *Narodne nov. Županije Zapadnohercegovačke*, br. 10 od 06. 07. 2009; Zakon o visokom obrazovanju Posavskog kantona, *Narodne nov. Županije Posavske*, br. 1 od 18. 02. 2010; Zakon o visokom obrazovanju Hercegbosanskog kantona, *Narodne nov. Hercegbosanske županije*, br. 9 od 20. 11. 2009; Zakon o visokom obrazovanju Tuzlanskog kantona, *Sl. nov. Kantona Tuzla*, br. 8 od 28. 07. 2008; Zakon o visokom obrazovanju Bosansko-podrinjskog kantona Goražde, *Sl. nov. Bosansko-podrinjskog kantona Goražde*, br. 2 od 28. 01. 2010.

Nežle Borić, koja je birana u zvanje docenta na Pravnom fakultetu Univerziteta u Sarajevu dok je istovremeno vanjski saradnik na istom predmetu na Pravnom fakultetu Univerziteta u Tuzli.¹¹

Potrebno je istaći da na pravnim fakultetima u BiH predaju i profesori iz susjednih zemalja. Često su angažirani na više pravnih fakulteta kao vanjski saradnici. Milenko Kreća, šef katedre za međunarodno pravo i međunarodne odnose na Pravnom fakultetu Univerziteta u Beogradu, predaje nastavni predmet Međunarodno javno pravo na Pravnom fakultetu Univerziteta Istočno Sarajevo¹². Također, angažovan je i na Pravnom fakultetu Univerziteta Mediteran u Podgorici. Za angažovanjem profesora iz susjedne Republike Srbije odlučili su se i na Pravnom fakultetu Univerziteta Apeiron u Banjoj Luci i Pravnom fakultetu Univerziteta Sinergija. Tako na Pravnom fakultetu Univerziteta Apeiron nastavu i provođenje završih ispita iz predmeta Međunarodno javno pravo izvodi u statusu profesora Brano Miljuš. Miljuš, također predaje na Poslovnom fakultetu Univerziteta Singidunum u Beogradu. Na Pravnom fakultetu Univerziteta Sinergija u Bijeljini, na ovom predmetu, angažovan je kao profesor Slavoljub Vukičević. Također, u okviru ovog Univerziteta, Vukičević predaje predmet Privredno pravo na Pravnom fakultetu i Fakultetu za poslovnu ekonomiju.¹³ Ovaj profesor je u stalnom radnom odnosu na Poslovnom fakultetu Univerziteta Singidunum u Valjevu. Predmeti koje predaje Vukičević na ovoj visokoškolskoj instituciji su: Sociologija, Poslovno pravo i Poresko pravo.¹⁴

Nekadašnji zastupnik SR Jugoslavije u sporovima pred Međunarodnim sudom pravde u Hagu u vezi Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida BiH vs. SRJ (1993–2000) i Hrvatska vs. SRJ (1999–2000), profesor Pravnog fakulteta Univerziteta u Novom Sadu, Rodoljub Etinski, angažovan je na Pravnom fakultetu Univerziteta Slobomir P u Bijeljini.

Interesantan je slučaj Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici sa učestalim promjenama nastavnog kadra odgovornog za predmet Međunarodno javno pravo. Ovaj predmet u 2011. godini predavao je docent Šukrija Bakšić, koji je biran za predmet ustavno pravo¹⁵. Nakon toga,

¹¹ Da je riječ o svojevrsnoj praksi kojoj pribjegavaju visokoškolske ustanove u BiH u nastojanju da obezbijede nastavni kadar govori i činjenica da je i profesorica Vesna Kazazić, koja je izabrana u zvanje redovnog profesora na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Mostaru, u 2011. bila angažovana kao odgovorni nastavnik na predmetu Međunarodno javno pravo na Pravnom fakultetu Univerziteta „Džemal Bijedić“ po ugovoru o djelu.

¹² Vidi <http://www.ius.bg.ac.rs/prof/licna.asp?sifra=KREMIL>. Također, u 2011. profesor Kreća je bio angažovan kao vanjski saradnik na predmetu Međunarodno javno pravo na Pravnom fakultetu Univerziteta za poslovni inženjering i menadžment Banja Luka.

¹³ Vidi <http://predmet.sinergija.edu.ba/course/category.php?id=22> i <http://predmet.sinergija.edu.ba/course/category.php?id=16> (očitanje 08. 06. 2013).

¹⁴ Informacija dostupna na <http://www.valjevo.singidunum.ac.rs/files/4/Dr%20Slavoljub%20Vukicevic.pdf> (očitanje 08. 06. 2013). Profesor Vukičević je, također, bio u radnom odnosu na Univerzitetu Megatrend u Beogradu. U okviru ovog Univerziteta bio je angažovan kao nastavnik na predmetu Poslovno pravo na Fakultetu za menadžment Valjevo (sadašnji Fakultet za poslovnu ekonomiju), te predmetima Stečajno pravo i Poslovno pravo Fakulteta za državnu upravu i administraciju. Informacija dostupna iz biografije, dostupno na <http://www.fdua.edu.rs/data/CV%20prof%20Slavoljub%20Vukicevic%2014102.pdf> (očitanje 08. 06. 2013). Treba istaći da su forme biografije u potpunosti različite, ali uporednom analizom objavljenih radova, koje se navode u biografijama, nije upitno da je riječ o istom profesoru.

¹⁵ Odluka Senata Univerziteta u Zenici, br. 01-108-304-0038/11, vidi http://www.unze.ba/senat/2011-odluke/senat_odluke_2011_1.htm (očitanje 05. 06. 2011). Također, pregledom svih dostupnih dokumenata na web stranici Pravnog fakulteta u Zenici proizilazi da je docent Šukrija Bakšić u toku 2010. i početkom 2011. bio predavač na predmetima upravnog, ustavnog, međunarodnog javnog i izbornog predmeta ustavno sudstvo.

za odgovornog nastavnika je izabran docent Emir Nurkić – Kačapor.¹⁶ Ubrzo je uslijedila još jedna izmjena nastavnog kadra i za odgovornog nastavnika je izabran docent Enver Išerić¹⁷. Profesor Išerić angažovan je honorarno – po ugovoru o djelu, s obzirom da je uposlenik Ministarstva pravde F BiH gdje obavlja poslove direktora Zavoda za javnu upravu.¹⁸

Ilustrativan je podatak da 70% akademskog osoblja koje predaje predmet Međunarodno javno pravo u BiH prelazi životnu dob od 55 godina. Također, na fakultetima koji nude međunarodno javni smjer u okviru drugog ciklusa studija ponovo su angažovani predavači sa prvog ciklusa studija. Tako na Pravnom fakultetu Univerziteta u Banjoj Luci tim odgovornih nastavnika za predmet Međunarodno javno pravo čine profesori: Vesna Kazazić, Filip Turčinović, Milenko Kreća, Rodoljub Etinski.¹⁹

2.2. Literatura

Sa problemom malog broja nastavnog osoblja usko je povezan problem udžbeničke literature. Samo su dva profesora objavili udžbenike za predmet Međunarodno javno pravo.²⁰ Na većini pravnih fakulteta u BiH ispit iz predmeta Međunarodno javno pravo se sprema prema udžbenicima čiji su autori profesori iz susjednih država. Udžbenik profesora emeritusa Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Vladimira Đ. Degana je obavezna literatura na Pravnom fakultetu u Sarajevu, Pravnom fakultetu Sveučilišta u Mostaru, Pravnom fakultetu Univerziteta “Džemal Bijedić”, Pravnom fakultetu u Zenici, Pravnom fakultetu Univerziteta u Bihaću i Pravnom fakultetu Univerziteta u Tuzli.

Na Pravnom fakultetu Univerziteta Slobomir P u Bijeljini, Pravnom fakultetu Univerziteta Istočno Sarajevo i Pravnom fakultetu Univerziteta za poslovni inženjering i menadžment Banja Luka, angažovani profesori iz Republike Srbije, su kao obaveznu literature utvrdili svoje objavljene udžbenike.²¹

¹⁶ Na službenoj stranici Pravnog fakulteta u Zenici spomenuti profesor nije bio naveden kao član Katedre za državno i međunarodno javno pravo. Vidi <http://prf.unze.ba/v2/katedre.html>. Podatak je dobiven uvidom u rasporede ispitnih rokova za studente 3. godine. Dostupno na <http://prf.unze.ba/v2/oglasna.dds.php>. Odluka o izboru u zvanje docent dostupna na http://www.unze.ba/senat/2010_odluke/senat_odluke_2010_10.htm.

¹⁷ Vidi Odluku Senata Univerziteta u Zenici http://www.unze.ba/senat/2008_odluke/senat_odluke_2008_10.htm. Za razliku od profesora Emira Nurkić – Kačapora, čiji je izbor u zvanje docenta bio za predmete „Međunarodno javno pravo I“ i „Međunarodno javno pravo II“, profesor Enver Išerić je biran u zvanje docenta za užu naučnu oblast „Državno i međunarodno javno pravo“.

¹⁸ Informacija dostupna na <http://www.fbihvlada.gov.ba/hrvatski/ministarstva/pravda.php> (očitanje 08. 06. 2013).

¹⁹ Vidi Odluka Naučno-nastavnog vijeća Pravnog fakulteta Univerziteta u Banjoj Luci. Dostupno na <http://www.pravobl.com/novi/wp-content/uploads/2013/04/Odluka-Odgovorni-nastavnici.pdf>.

²⁰ F. Turčinović/V. Popović, *Međunarodno javno pravo*, Banja Luka 2009. Drugi objavljeni udžbenik je autora N. Šaban, *Međunarodno javno pravo I i II*, Kiseljak 2010. Imajući u vidu činjenicu da se autor tereti za krivično djelo falsifikovanja univerzitetskih diploma, sa sigurnošću može se reći da nije riječ o stručnoj literaturi.

²¹ M. Kreća, *Međunarodno javno pravo*, Beograd 2008 i R. Etinski Rodoljub, *Međunarodno javno pravo*, Novi Sad 2004.

Pravni fakultet Univerziteta „Vitez“ Travnik u odgovoru na poslani upitnik je dostavio da je obavezna literatura za polaganje ispita iz predmeta Međunarodno javno pravo knjiga *Pravo intelektualne svojine* autora Slobodana Markovića.²²

2.3. *Instituti za međunarodno javno pravo*

U Bosni i Hercegovini ne postoji institut koji se bavi materijom međunarodnog javnog prava. Pojedina udruženja/organizacije u svom djelovanju tek djelomično obrađuju dio tematike koja spada u oblast međunarodnog javnog prava.

Za razliku od BiH, u Srbiji djeluje Institut za za međunarodnu politiku i privredu Beograd²³. Istraživački rad Instituta obuhvata sistematsko i kontinuirano praćenje položaja Srbije u međunarodnim odnosima, međunarodnih odnosa u svijetu i razvoja međunarodnog prava.

U Hrvatskoj je uspostavljen Institut za međunarodne odnose²⁴, kao znanstveno-istraživačka institucija na području međunarodnih odnosa i održivog razvoja. Institut aktivno sudjeluje u jačanju administrativnih kapaciteta u prihvaćanju pravne stečevine Europske unije i organizaciji seminara, međunarodnih konferencija i specijalističkih programa obuke²⁵. Ove godine slavi 50 godina postojanja.

Prednosti ovakvih instituta jeste da okupljaju vrhunski akademski kadar na jednom mjestu, s ciljem izrade prijedloga i oblikovanje javnih politika. Pored ovoga, instituti raspolažu sa značajnim bibliotetskim fondovima i imaju bogatu izdavačku djelatnost.

U vezi sa nastavnim kadrom za predmet Međunarodno javno pravo u BiH, ovdje treba spomenuti, da je Brano Miljuš viši naučni saradnik Instituta za međunarodnu politiku i privredu Beograd, dok je Milenko Kreća obavljao funkciju direktora u ovom institutu od 1997. do 2000. godine.

2.4. *Transparentnost podataka o akademskom osoblju*

Dostupnost podataka o nastavnom kadru koji predaje na visokoškolskim ustanovama u BiH je nezadovoljavajuća. Više od 90% službenih web stranica pravnih fakulteta u BiH nema objavljene osnovne podatke o nastavnom kadru, kao ni silabus predmeta. Neuobičajeno teško je doći do biografskih podataka profesora koji predaju predmet Međunarodno javno pravo. Iako su entiteti, F BiH i RS, donijeli Zakon o slobodi pristupa informacijama, na 14 upućenih upitnika, odgovorilo je sedam pravnih fakulteta.²⁶ Pravni fakultet Univerziteta u Tuzli uputio je odgovor na

²² Vjerujući da je riječ o greški kontaktirana je studentska služba Pravnog fakulteta Univerziteta „Vitez“ u Travniku gdje je potvrđeno da je informacija tačna.

²³ Vidi <http://www.diplomacy.bg.ac.rs/links.htm>.

²⁴ Vidi <http://www.imo.hr/hr>.

²⁵ Više o projektima i programima ovog instituta na <http://www.irmo.hr/hr/node/1330>. U prilog ovome govori i činjenica da je rad ovog instituta podržan od strane Delegacije Europske Unije u Republici Hrvatskoj, http://www.delhrv.ec.europa.eu/files/file/articles-hrvatska_i_eu_prednosti_izazovi-1328529972.pdf.

²⁶ Pravni fakulteti koji su odgovorili na dostavljeni upitnik su: Pravni fakultet Sveučilišta Mostar, Pravni fakultet Univerziteta „Džemal Bijedić“ Mostar, Pravni fakultet Univerziteta „Vitez“ Travnik, Pravni fakultet Univerziteta Banja Luka, Pravni fakultet Univerziteta Istočno Sarajevo, Pravni fakultet Univerziteta u Travniku i Pravni fakultet Univerziteta u Bihaću.

upitnik konstatujući da nemaju izabranog nastavnika za predmet Međunarodno javno pravo, te da je angažovana profesorica sa Pravnog fakulteta u Sarajevu, ne dajući odgovore na postavljena pitanja.²⁷ Službene web stranice se ne ažuriraju redovno, tako da ni javnost ni studenti ne mogu sa sigurnošću odrediti ko je odgovorni nastavnik za konkretan predmet.²⁸ No, podaci o troškovima školarine su vidno istaknuti, naročito na stranicama privatnih fakulteta. Upravo netransparentnost i nezainteresiranost da studentima i široj javnosti učine dostupnim najosnovnije informacije o nastavnom planu i programu, nastavnom kadru, onemogućavaju sagledavanje realne situacije u visokom obrazovanju.

3. Zaključak

Bosna i Hercegovina je suočena sa problemom deficitarnosti nastavnog kadra za oblast međunarodnog javnog prava. Postojeći kadrovi nisu okupljeni u „think tank“ koji bi trebao da se bavi intenzivnim naučnim i istraživačkim radom, kako bi se rješavali nagomilani problemi, prvenstveno reforme koje su postavljene kao uslov za priključenju EU.

Angažovanje profesora iz susjednih država ne doprinosi razvoju međunarodnog javnog prava u BiH, jer ne može se očekivati da će u uslovima globalne konkurencije između država za ekonomsku i političku moć, zastupati interese BiH na najbolji mogući način. Uz to angažman istog osoblja na više mjesta unaprijed osujećuje raznolikost perspektiva, metodskog pristupa i obradu specifičnih nacionalnih aspekata u međunarodopravnom kontekstu.

Ukoliko je riječ o samo trinaest odgovornih nastavnika, od čega znatan broj iz susjedne države, koji su paralelno angažovani na najmanje dvije visokoškolske ustanove, pri tom u pravilu na oba ciklusa studija, a nerijetko i na srodnim predmetima, nameće se pitanje, da li studenti mogu dobiti kvalitetno obrazovanje u skladu sa bolonjskim principima. Čini se da su profesori, za razliku od studenata, shvatili, apsolvirali i primijenili princip mobilnosti. Cijenu ovakve mobilnosti plaćaju studenti. Naravno, sve uveliko zavisi od uprava visokoškolskih ustanova, nastavno-naučnih vijeća i senata koji dopuštaju angažovanje spoljnih saradnika. Umjesno bi bilo očekivati da univerzitetske ustanove same produciraju kvalitetan kadar koji bi mogao zadovoljiti minimalne bolonjske principe. Uočljivo je, kako u BiH, tako i u susjednim državama, porast trend stručnjaka za više različitih oblasti. Profiliranje eksperata za uže naučne oblasti nije u trendu, pa stoga nije čudna pojava da nastavnici predaju i po nekoliko predmeta iz različitih naučnih oblasti.

Naročito zabrinjava činjenica da postojeći nastavni kadar, iako okićen akademskim zvanjima redovnih i vanrednih profesora, nije produktivan kada je u pitanju publiciranje vlastitih udžbenika za predmet Međunarodno javno pravo. Tako studenti pravnih fakulteta u BiH mogu se služiti samo jednim udžbenikom domaćeg autora²⁹. Stoga ne čudi činjenica da su udžbenici autora iz susjednih država obavezna literatura za spremanje ovog ispita na skoro svim pravnim fakultetima u BiH.

²⁷ Upitnikom su se tražile informacije o odgovornom nastavniku za predmet Međunarodno javno pravo (godina izbora, teme magistarske i doktorske disertacije, publikacije, učešće na međunarodnim konferencijama/skupovima, obavezna literatura itd).

²⁸ Tako na Pravnom fakultetu Univerziteta u Zenici ime odgovornog nastavnika za predmet Međunarodno javno pravo može se saznati tek pretragom objavljenih rasporeda predavanja i ispitnih rokova.

²⁹ Udžbenik: F. Turčinović/ V. Popović, *Međunarodno javno pravo*, Banja Luka 2009. S tim u vezi vidi bilj. 20.

Imajući u vidu način na koji je uređena oblast visokog obrazovanja u BiH, podijeljene nadležnosti i rastući trend da svaki malo veći grad ima barem jedan vlastiti univerzitet, u okviru kojeg se obavezno otvara i pravni fakultet, ne može se govoriti o kvalitetnom pravničkom obrazovanju. Dodatni problem visokog obrazovanja, koji se direktno reflektira i na način izučavanja predmeta Međunarodnog javnog prava, jeste netransparentnost podataka o nastavnom kadru i silabusu predmeta s obzirom da je većina službenih web stranice pravnih fakulteta neažurirana ili pak uopšte ne nudi pomenute informacije.

Hiperprodukcija mladih pravnika sasvim je logična kada se uzme broj pravnih fakulteta – njih ukupno 18, koji djeluju na području BiH. No, glavnom problemu, kvalitetu stečenog obrazovanja novih generacija ne posvećuje se nikakva pažnja, što i ne čudi, jer isto tako u BiH niko ne vrši evaluaciju nastavnog kadra. Stoga ne iznenađuje slučaj da u radnom odnosu i zvanju redovnog profesora bude osoba koja je falsifikovala više diploma.

Rješenje problema bi bilo davanje širih ovlasti državnoj Agenciji za razvoj visokog obrazovanja i osiguranja kvalitete BiH čije bi preporuke bile obavezujuće i ne bi ovisile o konačnom sudu nadležnih entitetskih/kantonálnih ministarstava obrazovanja. S tim u vezi bilo bi svrsishodno da se uspostavi državna prosvjetna inspekcija za visoko obrazovanje koja bi se bavila pitanjima opterećenosti profesora nastavnim fondom, objavljenim publikacijama, poštivanjem Zakona o visokom obrazovanju, naročito odredaba o izboru nastavnika u viša akademska zvanja. No, što zbog političke situacije, što zbog činjenice da je visoko obrazovanje postalo veoma unosan biznis, ova očekivanja nisu realna.